

TILVÆKST Grovfoder nr. 17, 23. juni 2023

Indhold

- **Mark**
 - Aktuelt i græs
 - Aktuelt i majs
 - Høst af grønafrøder og helsæd
- **Regler og tilskud**
 - Brakmarker – force majeure begrundet med tørke
 - Sidste chance! - Jordprøver på kvæg-undtagelsesbrug
 - Jordprøver på kvæg-undtagelsesbrug
 - Konsekvenser ved overskridelse af vandingstilladelsen

MARK

Aktuelt i græs

Af planterådgiver Thomas Harbo

Der er kommet omslag i vejret til et mere normalt dansk sommervejr med moderate temperaturer og lidt regnbyger. I nogle områder er der lokalt faldet temmelig meget nedbør – til dels som skybrud, men vi har dog ikke hørt om så megen nedbør, at tørkesituationen er afblæst.

10-20-30 mm regn er nok til, at græsmarkerne grønnes, men på uvandede arealer, hvor jorden har været så godt som tømt for plantetilgængeligt vand, er det ikke tilstrækkeligt til at sætte gang i en egentlig produktion. Hvis det er den situation, du befinder dig i, bør du stadig afvente yderligere nedbør, inden du slætter/afpudser marken for at sætte gang i den vegetative vækst. Jeg vil anbefale, at du først tager slæt og tilfører gylle og handelsgødning, når du skønner, at der er faldet så meget nedbør, at nedbørsunderskuddet næsten er væk, og der er jordfugtighed nok til at holde produktionen i en længere periode.

Du bør desuden tilpasse gødningstildeling efter den græsvækst, der har været siden den seneste gødningstildeling. Har der kun været en begrænset vækst, vil der stadig være en pulje i jorden. Desuden er jordtemperaturen nu så høj, at der omsættes og mineraliseres betydelige mængder plantenæringsstoffer, når der er tilstrækkelig jordfugt til rådighed.

Aktuelt i majs

Af planterådgiver Peter Siebert

Den vegetative vækst i majs er stor, og majs bør indgå i prioriteringen af vandingskapaciteten fremadrettet. Især skal store vandunderskud undgås i perioden fra tre uger før til tre uger efter blomstring.

Henover sidste weekend er der lokalt i nogle områder kommet varierende mængder af nedbør. Det er derfor svært at sige noget generelt om tørke- og vandingssituationen i majs. Fælles for mange af de tidligst såede majs er dog, at den vegetative vækst for alvor er gået i gang, hvorfor forbruget af vand nu er stigende. Majs skal derfor indgå i

vandingsprioriteringen fremadrettet, når vandunderskuddet er tilstrækkelig stort til at udløse et behov for vanding. I sidste udgave af TILVÆKST Grovfoder kan du finde en tabel over det potentielle udbyttetab ved forskellig grad af udtørring af majs før, under og efter blomstringsperioden. **Vigtigst er, at majsens velforsyning med vand i perioden tre uger før og tre uger efter blomstring.**

Det kan være lidt svært at forudse, hvornår majsens tre uger før blomstring, og derfor har jeg set lidt tilbage i tid til 2018, som indtil nu har været meget sammenlignelig med 2023, for at komme med et bud på tidspunktet for fuld blomstring. I registreringsnettet for majsbladsvampe var majs i 2018 omkring fuld blomstring ved registreringen den 24. juli.

Hvis vi tager udgangspunkt i vækstsæsonen 2018, så vil den mest kritiske periode blive fra starten af juli til midten af august. I andre mere vejrmæssigt normale år ligger blomstringen ifølge registreringer i registreringsnettet fra årene 2019-2022 omkring starten af august, og dermed er den kritiske periode ca. midt juli til slutningen af august i et gennemsnitsår.

Med andre ord så stiger prioriteringen af majs i vandingsrækkefølgen, desto længere vi når ind i juli måned. Afvent ikke at det bliver juli med at tilse marker for vandmangel, men følg løbende status i arealerne.

Høst af grønafrøder og helsæd

Af planterådgiver Thomas Harbo

Udbytterne i slætgræs er meget afhængige af nedbør og vanding. Høst af grønafrøder og helsæd er en mulighed for at få lagt ekstra foder i siloen.

Grønafrøder

Grønkorn høstes ved begyndende skridning, hvilket for længst er overstået på høje sunde arealer, som er tilsået tidligt. Imidlertid sås det meste grønkorn på lavere arealer, hvor det optimale høsttidspunkt først er ved at nås nu. Grønært eller grønbyg/ært høstes normalt omkring begyndende blomstring, hvilket ofte indtræffer i den sidste uge i juni. I det hele taget strækker høsten af grønafrøder sig over en ret lang periode.

Udlæg af kløvergræs i grønafrøder som dæksæd er normalt en sikker udlægsmetode. Fordelen ved at høste dæksæden som grønafrøde er normalt også, at der bliver 1-2 slæt græs mere i kløvergræsudlægget end ved helsædshøst. Under tørre forhold vil dette ikke være gældende, da et tørkestresset kløvergræsudlæg ikke producerer ret meget, og vi vurderer, at du vil få en større tørstofproduktion på arealet ved at lade dæksæden blive stående til helsædshøst. Der vil endvidere være en betydelig risiko for, at det spæde kløvergræsudlæg tørrer bort, hvis du ikke har mulighed for at vande, og kløvergræsudlægget vil være bedre skærmet mod den brændende sol ved at udsætte høsten. Hvorvidt du så alligevel på et tidspunkt vurderer, at du også er nødt til at høste dæksæden for at optimere udbyttet, må tiden vise. Meget afhænger af, hvor meget nedbør der falder i den kommende tid.

Helsæd

Vårbyg

Med en gennemsnitlig tilvækst i perioden fra skridning til helsædsmodenhed på 100-130 FEN pr. ha pr. dag er udbyttet i vårbyg – og korn generelt – størst omkring helsædsmodenhed, vækststadium 83-85, og fordøjeligheden øges løbende og topper på dette tidspunkt. For tidlig høst giver såvel for lavt udbytte, som for ringe kvalitet.

Vårbyg skal ensileres, når kernen er dejagtig, og den med lidt besvær kan klemmes sammen som valset korn. På dette tidspunkt, fire til fem uger efter begyndende skridning, er den øverste tredjedel af strået stadig grønligt, mens de nederste to tredjedele er gullige. Under tørrende forhold i juli måned kan tørstofudviklingen gå rigtig stærkt, så pas på med ikke at høste for sent.

Kornhelsæd høstes direkte på roden med en finsnitter påmonteret et helsædsbord. Ved skårlægning kan kernerne blive for tørre/hårde i løbet af en til to timer.

Byg/ærtehelsæd

Byg/ærtehelsæd med moderate mængder ærter ensileres, når byggens kerner er dejagtige, og de med besvær kan trykkes sammen. Det vil sige fire til fem uger efter byggens begyndende skridning. På dette tidspunkt vil ærterne være grønne og hovedparten af bælgene udviklet. Indholdet af tørstof vil normalt være omkring 30 pct.

Byg/ærtehelsæd med stor ærteandel (over 50 pct.) høstes, før afgrøden går i leje og ødelægges udlægget.

Byg/ærtehelsæd høstes direkte på roden med en finsnitter påmonteret et helsædsbord. Byg/ærtehelsæd kan også skårlægges med en skårlægger uden crimper eller en "rapsskårlægger".

Ærtehelsæd

Ærterne skal ensileres, inden de går i leje. Vær opmærksom på, at varme let får ærterne til at lægge sig hen ad jorden, også selv om vandforsyningen er i orden.

Udbytte og foderværdi er højest i ærtehelsæd i vækststadium 78-80. På det tidspunkt er de nederste bælg i fuld størrelse, og frøene heri er dejagtige.

Skal ærterne ensileres alene, er det vigtigt, at du er opmærksom på tørstofprocenten ved høst. Er afgrøden for fugtig, kan den skårlægges og fortørres inden ensilering.

Ærtehelsæd skårlægges med en skårlægger uden crimper eller en "rapsskårlægger" til fortørring, og tørstofprocenten må gerne være 35-40 pct.

Tørkeramte afgrøder

Der kan ikke gives nogen retningslinje for, hvornår en ukurant, tørkeskadet afgrøde skal høstes. Ofte vil høsten skulle afpasses efter høst i andre afgrøder, eller det kan være tørkens påvirkning af afgrøden, der fastsætter tidspunktet. Drejer det sig om så store arealer, at det kan berettige en særskilt høst, skal høsttidspunktet selvfølgelig ideelt set fastsættes ud fra ovenstående, men i praksis vil det nok nærmere blive et spørgsmål om udbytte snarere end om kvalitet.

Kløvergræsudlæg

Tørke

Er der stadig tørt, når du høster helsæden, er der også risiko for, kløvergræsudlægget udtørres og ødelægges. Den optimale strategi er at vande 4-5 dage inden høst og igen umiddelbart efter helsædshøst.

Skadedyr

Som vi tidligere har beskrevet, har den stribede bladrandbille haft gode betingelser i år. Skadestærskelen for angreb i ærte- eller byg/ærtehelsæd med kløvergræsudlæg er meget lav og har været overskredet i de fleste marker. Selvom de tidlige angreb er blevet bekæmpet, kan der være risiko for angreb i kløvergræsudlægget af bladrandbillens anden generation, som kommer frem i juli måned omkring helsædshøst. Har du haft ærter i dæksæden, skal du derfor holde øje med, om der findes gnav af bladrandbiller på de små kløverplanter.

Bladrandbiller kan bekæmpes med 0,15 kg/ha Lamdex, som har off-label-godkendelse/mindre anvendelse til bekæmpelse af bladrandbiller i kløvergræs og lucerne efter høst af dæksæd. Du findes off-label-godkendelsen her.

Lamdex må anvendes to gange med 14 dages interval.

Isåning

Ovenpå den lange tørkeperiode, som vi har været igennem, er der risiko for, at kløvergræsudlægget er blevet for tyndt – over hele marken eller i pletter. Du bør derfor gå dine marker igennem og vurdere, om der er behov for eftersåning. For at få det bedste resultat skal du gøre det straks efter høst af dæksæden.

Efter nedbør – eller når marken er vandet grundigt op, isås 20-25 kg/ha græsblanding med en skiveskærsåmaskine. Spiring kan sikres ved tromling med en betontromle eller en anden tung græsmarkstromle. I den varme jord vil spiring normalt ske hurtigt, men tilstrækkelig fugt er afgørende for et tilfredsstillende resultat.

Brakmarker – force majeure begrundet med tørke

Af SEGES, redigeret af planterådgiver Thomas Harbo

Landbrugsstyrelsen (Lbst) har efter politisk pres givet mulighed for af slå og høste græsset på brakmarker, hvor du kan påberåbe dig force majeure begrundet i tørken under visse betingelser. Du kan også benytte force majeure, hvis din blomsterbrak ikke er etableret godt nok pga. Tørken. Bliver anmodningen om force majeure underkendt vil sanktionen være nedsættelse af støtten.

Generelt, konditionalitet og brakarealer

En udtømmende beskrivelse af alle formaliteter og Lbst's krav til markplaner og brak bliver let meget teknisk. Det overordnede spørgsmål er, hvorvidt – og hvordan – du inden for retningslinjerne kan påberåbe dig force majeure begrundet i tørken og benytte slåningsbrak til afgræsning eller slæt.

Har du anmeldt mere end 4 procent brak (GLM 8), har Lbst. oplyst, at du kan lade det overskydende areal afgræsse eller tage slæt uden tilskudsmæssige konsekvenser, så længe landbrugeren lever op til GLM 8-kravet.

Du skal selv påberåbe dig force majeure, men det kan først ske i forbindelse med kontrol/høring efter kontrol. Det er ikke muligt at få en forhåndsgodkendelse af force majeure.

Lbst. anbefaler, at du sikrer dig skriftlig dokumentation for, at der er grundlag for force majeure, som kan fremvises ved en kontrol. Lbst. vil tage stilling til anmodning om force majeure i forbindelse med sagsbehandlingen af kontrollen. Du får ikke en selvstændig afgørelse om force majeure.

Virkningen af force majeure i forhold til konditionalitet (tidligere KO) er, at der ikke sker udelukkelse, nedsættelse og bortfald af støtte, hvis den manglende overholdelse af en minimumsstandard eller et krav skyldes force majeure.

Hvis der ikke er grundlag for at påberåbe sig reglerne om force majeure, vil du blive pålagt sanktion for overtrædelse af reglerne om konditionalitet efter de almindelige sanktionsregler.

I forhold til blomster- og bestøverbrak er det en forudsætning, at du har forsøgt at etablere blomsterbrak rettidigt og har gjort, hvad der var muligt for at sikre en korrekt etablering.

Du kan holde dig opdateret om Landbrugsstyrelsens initiativer og afklaringer vedrørende tørken her

Slæt og afgræsning af slåningsbrak. Hvad skal du være opmærksom på?

Ønsker du at tage slæt eller afgræsse brakarealer skal du også have gjort, hvad der var muligt for at sikre foder til din besætning, inden du kan gøre force majeure gældende for brakarealer anmeldt til opfyldelse af GLM8.

Lbst. har oplyst, at følgende indgår i vurderingen af, om force majeure kan anerkendes (ikke udtømmende liste):

- Hvilke foderafgrøder har du dyrket i år?
- Har du vandingstilladelse?
- Har du reel mulighed for at anvende den nødvendige mængde vand til dyrkning af foderafgrøder?
- Har du været nødsaget til at afgræsse eller tage slæt som følge af, at din foderleverandør ikke har kunnet levere aftalte mængder foder/kvalitet af foder mv.?

Selvom du ikke på forhånd skal indsende nogen anmodning om force majeure, bør du sikre dig, at du kan godtgøre, at du reelt har brug for foderet. Det kan f.eks. være ved en beregning af dit foderbehov, fotos af de tørre græsmarker, gerne med en georeference eller evt. bilag, der kan dokumentere ovenstående punkter.

Inden slæt eller afgræsning påbegyndes opfordre vi til at du kontakter din planterådgiver, så fordele og ulemper kan synliggøres.

Mulig sanktion ved overtrædelse

Force majeure kan kun gøres gældende, hvis det gælder om at skaffe foder til din egen besætning. Du kan således ikke anvende reglen, hvis du ikke selv har dyr, men ønsker at tage slæt på et brakareal for at hjælpe din nabo med at skaffe foder til hans besætning.

Det betyder også, at overtrædelsen efter omstændighederne kan vurderes til at være en forsætlig overtrædelse, der som udgangspunkt medfører en sanktion på 15 pct nedsættelse af din landbrugsstøtte, hvis en landbruger anvender dine ikke-produktive brakarealer (GLM 8) til produktion af foder med henblik på salg af foder.

Blomster- og bestøverbrak

Har du sået blomster- eller bestøverbrak, som pga. tørke ikke er etableret tilstrækkelig godt til at kunne overholde bestemmelserne om overfladedækning, kan du også gøre brug af reglerne om force majeure. Du kan først påberåbe dig force majeure ved kontroltidspunktet eller senest 15 arbejdsdage efter kontrollen. Virkningen af force majeure i forhold til grundbetaling er, at du bevarer retten til udbetaling.

Sidste chance! – Jordprøver på kvæg-undtagelsesbrug

Af planterådgiver Peter Siebert

Er du en af de kvægbrugbrugere, der anvender kvæg-undtagelsen om udbringning af op til 230 kg N/ha, skal du være særligt opmærksom og læse denne artikel.

Vær meget opmærksom, hvis du har taget jordprøver i dyrkningsåret 2022/2023

Nedenstående artikel "Jordprøver på kvæg-undtagelsesbrug" er en gengivelse, som oprindeligt blev bragt i TILVÆKST Grovfoder nr. 4, om udtagelse af jordprøver på kvæg-undtagelsesbrug.

Vi bringer denne artikel, da vi erfarer, at de strikse regler kan give problemer for enkelte bedrifter. Det er især den nye regel om, at der skal være mindst én jordprøve for hver mark, som bruges som harmoniareal, som kan volde problemer enkelte steder. Mange har fået taget jordprøverne hen over planlægnings sæsonen i efteråret og vinteren, og nogle har måske sidenhen foretaget ændringer i markplanen, som gør, at der ikke længere er en jordprøve pr. marknummer. Du skal være særligt opmærksom og dobbelttjekke, om du opfylder reglerne for udtagelse af jordprøver, hvis du falder ind under ét af nedenstående punkter pga. ændringer i markplanen, som er sket efter, at der er udtaget jordprøver.

Der er flere marker i markplanen end på tidspunktet for udtagning af jordprøver:

- Der er købt eller forpagtet flere arealer siden udtagelse af jordprøver.
- Der er lavet flere marknumre pga. opdeling af marker.
- Opdeling af marknumre pga. anden afgrøde i en del af marken i forhold til den oprindelige plan.
- Opdeling af marknumre pga. tilpasning af efterafgrødeplan, med forskellige typer af efterafgrøder.

Der er ændret i hvilke arealer, der tæller med som harmoniareal.

- eks. er brakmarker ikke harmoniareal.
- Har du flyttet rundt på brakarealerne siden udtagelse af jordprøver?

Vi har svært ved i vores system at lave et udtræk, som kan fange ovenstående fejl, og derfor er det vigtigt, at du også hjælper med at kontrollere, at du har det rigtige antal af jordprøver. Skulle der mangle at blive udtaget jordprøver på enkelte marker så kontakt din planterådgiver snarest, så I kan få styr på de sidste jordprøver inden fristen den 31. juli 2023.

Jordprøver på kvæg-undtagelsesbrug

Af planterådgiver Thomas Harbo og Vivi Ernstsén

Jordprøver på kvæg-undtagelsesbrug skal udtages inden 31. juli.

Beregningsgrundlaget for antallet af jordprøver er nu harmoniarealet i markplanen. Dvs. at der skal tages jordprøver

af såvel omdriftsarealet som arealet med permanent græs, hvis det indgår i harmoniarealet. Det er også nyt, at der skal foreligge en analyse fra hver særskilt mark med harmoniareal, der findes i markplanen. Der skal således IKKE tages jordprøver af brakarealer eller arealer omfattet af §3-beskyttelse. I øvrigt gælder flg. krav:

- Én jordprøve pr. påbegyndt 5 ha og mindst en jordprøve for hver mark.
- Prøverne skal analyseres for kvælstof (N-min eller N-total) og fosfor (Pt).
- Der skal foreligge et markkort, som angiver, hvor samtlige prøver er udtaget.
- Der skal tages jordprøver mindst hvert fjerde år.
- Analysen for N-min/N-total og Pt skal foretages på et akkrediteret laboratorium.

Bedrifter, der senest har taget jordprøver for kvælstof og fosfor den 31. juli 2019, alternativt 31. december 2019, skal derfor udtage nye jordprøver senest den 31. juli 2023. Der skal fortsat tages mindst én jordprøve pr. fem hektar harmoniareal.

Har du senest taget jordprøver i 2019, bør du kontakte din planterådgiver snarest for aftale om nye jordprøver.

Konsekvenser ved overskridelse af vandingstilladelsen

Af planterådgiver Vivi Ernstsén

Den lange periode med tørt vejr har taget hårdt på vandingskvoten, selvom der på de fleste lokaliteter er kommet lidt nedbør, er det ikke nok til at sættes vandingen på standby. Med udsigten til at vanding i majs skal opstartes hen over sommeren bør vandingskvoten prioriteres, så det fulde kvoten ikke er opbrugt inden. En overskridelse af vandingstilladelsen er en overtrædelse af konditionalitetskravene (tidligere kaldt KO-krav). Da krydsoverensstemmelse er overgået til konditionalitet, er det blevet sværere at estimere, hvad konsekvenserne vil være ved en overtrædelse. Dog ved vi at en overtrædelse af konditionalitet, som medfører sanktion vil udforme sig i et støttetæk. Følgende støtteordninger kan blive en del af støttetækket, hvis overtrædelse af konditionalitet medfører en sanktion:

Grundbetaling og koblet indkomststøtte

- Grundbetaling
- Slagtepræmie
- Ko-præmie
- Stivelseskartofler

Bio-ordninger

- Økologisk arealstøtte
- Miljø- og klimavenligt græs
- Ekstensivering med slæt
- Planter
- Biodiversitet og bæredygtighed
- Ny arealregulering

Landdistriktsordninger

- Biodiversitetsskov (N2000)
- Pleje af græs- og naturarealer (N2000)
- Engangskompensation
- Måltet regulering
- Ø-støtte